

PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC TƯ DUY SÁNG TẠO CHO SINH VIÊN CÁC TRƯỜNG CAO ĐẲNG NGHỀ Ở HÀ NỘI

TẠ THÙY NGUYỄN DƯƠNG*

Vấn đề xây dựng con người với phẩm chất đạo đức tốt, có năng lực chuyên môn, tư duy sáng tạo đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước là vấn đề mang tính chiến lược lâu dài và là vấn đề cấp bách hiện nay. Để hiện thực hóa điều này trong thực tiễn, một trong những nhiệm vụ cơ bản mà Đảng và Nhà nước đặt ra cho sự nghiệp giáo dục nói chung và giáo dục nghề nghiệp nói riêng là phải phát triển tư duy sáng tạo cho người học, lấy người học làm trung tâm cho sự nghiệp giáo dục. Bài viết nêu kết quả đạt được cũng như hạn chế và các yêu cầu trong việc phát triển năng lực tư duy sáng tạo cho sinh viên các trường cao đẳng thuộc cơ sở giáo dục nghề nghiệp ở Hà Nội hiện nay.

Từ khóa: Phát triển năng lực; tư duy sáng tạo; cao đẳng nghề Hà Nội; sinh viên.

Building people with good moral qualities, professional capacity, creative thinking to meet the requirements of the cause of industrialization and modernization of the country is a long-term strategic and urgent issue today. In order to realize this in practice, one of the fundamental tasks established by the Party and State for the cause of education in general, and vocational education in particular, is to develop creative thinking for learners, taking them as the center of this process. The article presents the achieved results as well as the limitations and requirements in developing creative thinking for students of vocational education institutions in Hanoi.

Keywords: Capacity development; creative thinking; Hanoi vocational colleges; students.

NGÀY NHẬN: 03/8/2023 NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 19/9/2023 NGÀY DUYỆT: 10/10/2023

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.333.2023.668>

1. Một số kết quả phát triển năng lực tư duy sáng tạo cho sinh viên các trường cao đẳng nghề ở Hà Nội

Những năm qua, việc phát triển năng lực tư duy sáng tạo cho sinh viên các trường cao đẳng thuộc cơ sở giáo dục nghề nghiệp đã đạt được nhiều kết quả đáng khích lệ. Sinh viên các trường đã tích cực rèn luyện, nâng cao năng lực, thay đổi tư duy, cố gắng trong học tập, hình thành nên các ý tưởng sáng

tạo. Bên cạnh đó, sinh viên các trường còn tích cực tham gia vào các hoạt động sáng tạo, khởi nghiệp do các cấp, các ngành, Hội sinh viên, Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh tổ chức những cuộc thi tìm kiếm tài năng, sinh viên khởi nghiệp, trí tuệ sinh viên,... từ đó, đã phát hiện, bồi dưỡng những sinh viên có ý tưởng sáng tạo, có ý chí vươn

* ThS, Học viện Báo chí và Tuyên truyền

lên trong học tập và kích thích tính sáng tạo của sinh viên các trường cao đẳng, đại học ở thành phố Hà Nội nói chung.

Các trường đã lồng ghép các chương trình bồi dưỡng năng lực tư duy sáng tạo vào chương trình học để giảng dạy cho sinh viên, giúp sinh viên phát huy năng lực tư duy sáng tạo trong từng tiết học nhằm nâng cao chất lượng học tập. Cuộc thi “Ý tưởng sinh viên tình nguyện năm 2019” đã thu hút 1.046 ý tưởng tình nguyện của sinh viên thuộc 157 trường đại học, cao đẳng và học viện từ 45 tỉnh, thành trong cả nước gửi về tham dự, đặc biệt có 3 ý tưởng từ hội viên, sinh viên Việt Nam đang học tập tại Nga, Hung-ga-ri, Trung Quốc¹. Cuộc thi nhằm tạo ra phong trào thi đua sôi nổi trong hội viên, sinh viên cả nước, phát huy trí tuệ, chuyên môn của đội ngũ trí thức trẻ trong việc tham gia xây dựng nông thôn mới, đô thị văn minh, góp phần tích cực thực hiện thắng lợi nhiệm vụ kinh tế - xã hội.

Thực hiện Nghị quyết Đại hội Đoàn toàn quốc lần thứ XI, Đại hội Đoàn thành phố Hà Nội lần thứ XV nhiệm kỳ 2017 - 2022 và chương trình công tác Đoàn và phong trào thanh thiếu nhi Thủ đô năm 2020, trong đó phát huy khả năng tư duy, sáng tạo của thanh thiếu nhi Thủ đô, Liên chi đoàn Viện Thương mại và Kinh tế quốc tế, Trường Đại học kinh tế quốc dân đã triển khai cuộc thi “Ý tưởng sáng tạo Thủ đô năm 2020”; các cuộc thi do Trung ương Hội Sinh viên Việt Nam tổ chức như: cuộc thi “Ý tưởng sinh viên bảo vệ chủ quyền và phát triển biển, đảo của Tổ quốc” năm 2020; Thành đoàn - Hội Sinh viên Việt Nam thành phố Hà Nội phối hợp cùng Công ty tư vấn quốc tế và giải pháp đô thị Encity, nền tảng trực tuyến 4SV tổ chức Festival Sáng tạo trẻ và chung kết Cuộc thi thiết kế không gian sáng tạo thanh niên InnoPark 2021. Cuộc thi đã tìm kiếm và giúp các sinh viên hiện thực hóa những ý tưởng sáng tạo, góp phần thể hiện vai trò,

sức trẻ của thanh niên, sinh viên Thủ đô trong tham gia xây dựng Thành phố sáng tạo hàng đầu của cả nước và khu vực.

Hội Sinh viên Việt Nam, Hội sinh viên thành phố Hà Nội, các trường cao đẳng thuộc cơ sở giáo dục nghề nghiệp còn tăng cường tổ chức các hoạt động thúc đẩy sáng tạo và phối hợp với ngành Giáo dục, Nhà trường, Đoàn Thanh niên tổ chức các “Ngày sinh viên sáng tạo”, tổ chức các cuộc thi, triển lãm ý tưởng sáng tạo nhằm tôn vinh, trưng bày, giới thiệu các ý tưởng, sáng kiến, mô hình, sản phẩm khoa học - công nghệ của sinh viên. Kết quả, giai đoạn 2019 - 2021, có 2.603 cuộc thi ý tưởng sáng tạo được tổ chức với sự tham gia của 656.207 sinh viên; có 684 “Ngày sinh viên sáng tạo” cấp khu vực, cấp tỉnh, thành phố, cấp trường đã được tổ chức, thu hút 616.678 hội viên, sinh viên tham gia². Các cấp bộ Hội phối hợp với Đoàn Thanh niên cùng cấp thường xuyên tham mưu cấp ủy Đảng, Ban Giám hiệu các trường tạo điều kiện hỗ trợ, phát huy kết quả nghiên cứu khoa học, ý tưởng sáng tạo của sinh viên; tổ chức cho sinh viên tham quan học tập, trao đổi kinh nghiệm với các cơ sở đào tạo, cơ sở nghiên cứu, các doanh nghiệp; tiếp tục duy trì và phát huy các quỹ học bổng, giải thưởng nhằm động viên, khuyến khích sinh viên tham gia các hoạt động sáng tạo, nghiên cứu khoa học.

Bên cạnh đó, Đoàn Thanh niên không ngừng đổi mới nội dung, phương thức triển khai phong trào hành động cách mạng phù hợp với xu thế phát triển, nhu cầu của thanh thiếu nhi. Ba phong trào “Thanh niên tình nguyện”, “Tuổi trẻ sáng tạo”, “Tuổi trẻ xung kích bảo vệ Tổ quốc”; ba chương trình: “Đồng hành với thanh niên trong học tập”, “Đồng hành với thanh niên khởi nghiệp, lập nghiệp”, “Đồng hành với thanh niên rèn luyện và phát triển kỹ năng trong cuộc sống, nâng cao thể chất, đời sống văn hóa tinh thần” đã phát huy tác dụng tích cực.

2. Những hạn chế trong quá trình triển khai

Mặc dù đã đạt được nhiều kết quả đáng khích lệ trong việc phát triển năng lực tư duy sáng tạo cho sinh viên các trường cao đẳng thuộc cơ sở giáo dục nghề nghiệp ở Hà Nội, tuy nhiên vẫn còn những hạn chế nhất định. Từ khảo sát thực tế của tác giả tại các trường cao đẳng nghề ở Hà Nội, như: Trường Cao đẳng nghề Cơ điện Hà Nội, Cao đẳng nghề Công nghiệp Hà Nội, Cao đẳng Kỹ thuật Công nghiệp, Cao đẳng Lương thực thực phẩm, Cao đẳng Kinh tế kỹ thuật công nghiệp với 300 phiếu khảo sát cho thấy:

Thứ nhất, khi khảo sát chương trình đào tạo, môn phương pháp luận sáng tạo hoặc những môn liên quan đến kỹ năng tư duy sáng tạo đã được đưa vào hệ thống giáo dục của nhà trường nhưng chưa có hiệu quả.

Thứ hai, các giáo trình môn học về cơ bản đã được soạn theo bộ khung, tiêu chuẩn Tổng cục giáo dục nghề nghiệp đưa ra và bài giảng chi tiết học phần là sự rút gọn hơn từ nội dung giáo trình. Sau khi khảo sát những giáo trình của nhiều môn học cho thấy, các nội dung nặng về lý thuyết, nhẹ về tình huống, kỹ năng thực hành, vận dụng; nội dung ít sinh động, thiếu gợi mở tư duy và thiếu những phương pháp, những bài toán rèn luyện sáng tạo nên chưa kích thích, tạo điều kiện hình thành động cơ và tư duy sáng tạo ở người học. Đánh giá về vấn đề này có 34% đánh giá rất đúng và 28,3% đánh giá ở mức đúng đã cho thấy vấn đề nội dung chương trình được lồng ghép cần phải linh hoạt hơn nữa, có tính ứng dụng cao hơn, phù hợp với sinh viên.

Thứ ba, thời gian bồi dưỡng nhằm phát triển năng lực tư duy sáng tạo của sinh viên chưa nhiều. Hiện nay, vẫn chưa có một bộ môn riêng về vấn đề này, mà việc thực hiện nội dung này vẫn chủ yếu là các giảng viên có sự lồng ghép vào chương trình học, gây ra hạn chế về mặt thời gian cho hoạt động bồi dưỡng.

Thứ tư, chỉ có một số ít giảng viên coi việc học tập ở giảng đường cần gắn với hoạt động sáng tạo, hướng tới hình thành phẩm chất sáng tạo ở người học.

3. Những yêu cầu đặt ra trong việc phát triển năng lực tư duy sáng tạo cho sinh viên các trường cao đẳng thuộc cơ sở giáo dục nghề nghiệp ở Hà Nội

Một là, yêu cầu về đổi mới tư duy, đổi mới toàn diện giáo dục - đào tạo của Đảng đối với sự nhận thức cần thiết phát triển năng lực tư duy sáng tạo cho sinh viên.

Những năm qua, nhận thức của các cấp, các ngành, đặc biệt là các trường cao đẳng thuộc cơ sở giáo dục nghề nghiệp ở Hà Nội về tầm quan trọng của phát triển năng lực tư duy sáng tạo cho sinh viên còn chưa cao, chưa nhận thức được sâu sắc. Vì vậy, các hoạt động còn mang tính hình thức, chưa có chiều sâu, chủ yếu còn theo tính chất phong trào. Do đó, cần nâng cao nhận thức cho đội ngũ làm công tác đào tạo, bồi dưỡng về sự phát triển năng lực sáng tạo cho sinh viên ở các trường cao đẳng thuộc cơ sở giáo dục nghề nghiệp trên địa bàn thành phố Hà Nội là điều hết sức quan trọng, phù hợp với xu thế đổi mới giáo dục mà Đảng và Nhà nước đã đề ra.

Hai là, yêu cầu phát huy vai trò của giảng viên trong việc phát triển năng lực tư duy sáng tạo cho sinh viên.

Để đáp ứng yêu cầu đổi mới đất nước thì vấn đề quan trọng nhất là phải xây dựng và phát huy vai trò của đội ngũ giảng viên. Vai trò của giảng viên trong bồi dưỡng năng lực tư duy sáng tạo cho sinh viên là điều hết sức quan trọng. Do đó, các trường cần tiếp tục chú trọng đầu tư về cơ sở vật chất, đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ giảng viên, nâng cao chất lượng, nâng cao năng lực chuyên môn, nghiệp vụ, tích cực nghiên cứu thực tế ở trong và ngoài nước. Giảng viên có học vị tiến sĩ và học hàm phó giáo sư, giáo sư chưa nhiều, chủ yếu vẫn là trình độ thạc sĩ. Vì vậy,

giảng viên cần nghiên cứu, học tập ở bậc cao hơn đáp ứng yêu cầu ngày càng cao của công tác giáo dục.

Ba là, yêu cầu xây dựng môi trường dân chủ trong giảng dạy, nghiên cứu khoa học.

Trong giai đoạn hiện nay, đổi mới giáo dục là đổi mới trên tất cả các mặt liên quan đến lĩnh vực giáo dục, bao gồm cả việc xây dựng văn hóa công sở. Trong đó, môi trường dân chủ trong giảng dạy và nghiên cứu khoa học là yếu tố cơ bản để tạo nên tư duy độc lập, sáng tạo của cả giảng viên và sinh viên. Yếu tố dân chủ rất quan trọng trong hoạt động nghiên cứu khoa học để tránh tư duy tư biện, một chiêu của giảng viên, mặt khác, tri thức luôn vận động, biến đổi, cập nhật không ngừng nên cần phải liên tục nghiên cứu, tìm ra những cái mới, cái hợp quy luật.

Bốn là, yêu cầu nâng cao tính tích cực, tự giác của sinh viên.

Hiện nay, giáo dục - đào tạo rất chú trọng đến nâng cao năng lực của người học, phát huy vai trò định hướng của giảng viên. Chính vì vậy, các trường cao đẳng thuộc cơ sở giáo dục nghề nghiệp ở Hà Nội luôn nêu cao tinh thần tích cực, tự giác của sinh viên trong các hoạt động, đặc biệt là trong phát triển năng lực tư duy sáng tạo. Cuộc cách mạng khoa học công nghệ 4.0 đã ảnh hưởng đến nâng cao năng lực tư duy sáng tạo do phụ thuộc quá nhiều vào công nghệ. Do vậy, cần phải đẩy mạnh việc tự giác học tập, tự bồi dưỡng năng lực tư duy sáng tạo cho sinh viên.

Năm là, yêu cầu giáo dục nghề nghiệp đáp ứng nhu cầu nhân lực có kỹ năng cao, nâng cao tỷ lệ lao động qua đào tạo nghề có bằng cấp đáp ứng yêu cầu của thị trường lao động trong nước và khu vực.

Để có thể thực hiện thắng lợi sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước thì cần phải có được nguồn nhân lực chất lượng cao. Đây được coi là yếu tố then chốt của sự nghiệp xây dựng và phát triển đất nước hiện nay. Vì vậy, các trường cao đẳng nghề cần

chú trọng đến yếu tố cơ sở vật chất, kỹ thuật, đặc biệt yêu cầu nâng cao năng lực về chuyên môn, năng lực giảng dạy của đội ngũ quản lý, giảng viên của nhà trường.

4. Kết luận

Hiện nay, vấn đề phát triển năng lực tư duy sáng tạo của sinh viên các trường cao đẳng thuộc cơ sở giáo dục nghề nghiệp ở Hà Nội đã đạt được nhiều thành tựu quan trọng góp phần vào sự phát triển của ngành Giáo dục nói riêng và sự phát triển đất nước nói chung. Tuy nhiên, bên cạnh những thành tựu đạt được cũng có những hạn chế nhất định mà chủ yếu là do nhận thức về tầm quan trọng của các cấp, các ngành, của sinh viên về phát triển năng lực tư duy sáng tạo cho sinh viên chưa được đúng và đầy đủ.

Để có thể đưa đất nước phát triển, cất cánh trong thời đại mới, Đại hội XIII của Đảng đã nêu lên khát vọng phát triển đất nước, đó cũng là khát vọng của thanh niên nói chung và sinh viên các trường cao đẳng thuộc cơ sở giáo dục nghề nghiệp ở Hà Nội nói riêng, muốn thực hiện được khát vọng đó thì cần phải có tư duy đổi mới, tư duy sáng tạo. Năng lực sáng tạo phần nhiều là do sự rèn luyện, vì vậy, sinh viên cần phải tích cực học tập, trau dồi kiến thức, nâng cao năng lực để từ đó tạo điều kiện, tiền đề cho tư duy sáng tạo phát huy và phát triển □

Chú thích:

1. Chung kết cuộc thi “Ý tưởng sinh viên tình nguyện” năm 2019. <https://doanthanhvien.vn>, ngày 31/5/2019.
2. Nguyễn Liên Châu. *Phát triển năng lực sáng tạo của sinh viên Việt Nam*. Tạp chí Quản lý giáo dục, số đặc biệt tháng 4/2015, tr. 163.

Tài liệu tham khảo:

1. Nguyễn Gia Cầu. *Bồi dưỡng phát triển năng lực tư duy phản biện cho học sinh trong quá trình dạy học*. Tạp chí Giáo dục (13), 2013.
2. Trần Việt Dũng. *Một số suy nghĩ về năng lực tư duy sáng tạo của con người Việt Nam hiện nay*. Tạp chí Khoa học, Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh, số 49, 2013.